

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Lietuvių kalbos istorija	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): partnerystės prof. dr. Danguolė Mikulėnienė Kitas / a (-i):	Vilniaus universiteto Kauno fakultetas <i>Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas</i> Muitinės g. 8, LT-44280

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Individualiųjų studijų dalykas

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Paskaitos, pratybos	Pavasario sem. (4, 6 sem.)	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Kalbotyros įvadas, Bendrinė lietuvių kalba, Sociologija	Gretutiniai reikalavimai (jei yra):

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130 val.	52 val.: 16 val. paskaitų, 32 val. pratybų, 2 val. konsultacijų, 2 val. egzaminas	83 val.

Dalyko (modulio) tikslas		
Dalyko tikslas — supažindinti su kalbos istorijos objektu, šaltiniais, tiriamaisiais metodais, tyrimų apžvalga; supažindinti su Didžiosios ir Mažosios Lietuvos kalbiniu ir kultūriniu rašytiniu bei žodiniu paveldu, lietuvių bendrinės kalbos (bk) kūrimo(si) istorija ir specifika Europos bendrinių kalbų projektų ir kalbų politikos kontekste, iššūkiais kalbinei lietuvių savimonei nuo rašytinės kultūros priešaušrių iki XXI amžiaus; ugdyti gebėjimą skaityti ir kalbiškai analizuoti įvairių laikotarpių tekstą; ugdyti kritinį mąstymą vertinant sociokultūrinius procesus.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Išklausęs dalyką ir įvykdęs atsiskaitymus, studentas išmanys kalbos istorijos objektą, žinos šaltinius, tiriamuosius metodus, šios srities tyrimus;	Probleminis dėstymas; literatūros skaitymas (studijavimas); savarankiškas darbas	Kolokviumas (atvirojo tipo klausimai); egzaminas (atvirojo tipo klausimai)

- žinos rašomosios lietuvių kalbos raidos istoriją, kultūrinės sąlygas, lėmusiomis atitinkamą jos formavimosi procesą; - išmanys lietuvių bk kūrimo(si) istoriją; - suvoks ir mokės paaiškinti lietuvių bk kūrimo(si) ir raidos specifiką Europos bk projektų ir kalbų politikos kontekste; - išmanys kalbinį ir kultūrinį rašytinį bei žodinį paveldą Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje; - supras atskirų kalbinio kultūrinio paveldo objektų vertę lietuvių kultūrai, rašytinės kultūros raidai ir tradicijai bei lietuviškai kultūrai apskritai; - suvoks rašytinio paveldo reikšmę kalbiniams ir kultūriniams tyrimams; - gebės vertinti iššūkius kalbinei lietuvių savimonei nuo rašytinės kultūros priešaušrių iki XXI amžiaus.		
- gebės perskaityti ir nagrinėti senuosius lietuvių kalbos tekstus; - gebės apibūdinti ir praktiškai atskirti rašomosios kalbos variantus; - mokės naudotis skaitmeniniais kalbinio paveldo ištekliais (senųjų raštų tekstynu, E-paveldo virtualiuoju duomenynu ir kt.)	Probleminis dėstymas; literatūros skaitymas (studijavimas); darbas per pratybas; savarankiškas darbas; projektinis darbas.	Kolokviumas (praktinės užduotys); egzaminas (praktinės užduotys); namų darbai.

Temos	Kontaktinio darbo valandos						Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas
								Savarankiškai atliekamos užduotys

1. Įvadas. Kalbos istorijos objektas ir reikšmė. Šaltiniai ir tiriamieji metodai. Tyrimų apžvalga. Indoeuropiečių kalbų grupės. Baltų kalbos. Ekolingvistinės revoliucijos ir filologinis nacionalizmas Europoje ir lietuviškos raštijos priešaušris. Bendrinių kalbų formavimosi ypatumai Europoje.	2						2	4	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas.
2. Bendrinės lietuvių kalbos formavimosi raida: laikotarpiai, rašomosios kalbos variantai, svarbiausi rašytiniai paminklai ir jų kūrėjai. Biblijos ir Šventojo Rašto vertėjai į lietuvių kalbą.	2			4			6	10	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Pirmųjų lietuviškų poterių analizė. Rengimasis pratyboms. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.
3. Kalbinis Mažosios Lietuvos peizažas. Mažosios Lietuvos lietuvių tarmės. Martynas Mažvydas. Pirmosios lietuviškos knygos europinis kontekstas. Jono Bretkūno raštai. Danieliaus Kleino gramatikos. Kultūrinė ir lingvistinė poemos „Metai“ vertė. Kultūrinis Karaliaučiaus universiteto palikimas (lietuvių kalbos seminaras Albertinoje, mokslinė L. Rėzos, F. Kuršaičio, A. Bezenbergerio ir kt. veikla).	2			6			8	12	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Rengimasis pratyboms. Tekstų analizė. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.
4. Kalbinis Didžiosios Lietuvos XVI–XVIII a. peizažas. Tarmių įvairovė rašytiniuose XVI–XVII a. šaltiniuose.	2			8			10	10	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir

Vidurinio kalbos varianto specifika. Mikalojus Daukša ir jo veikla. Vilniaus ir Vilniaus universiteto reikšmė rytiniam rašomosios kalbos variantui. Konstantinas Sirvydas ir jo veikla. Barokas ir „makaroninės“ lietuvių kalbos formavimasis XVIII a. Senieji rašto paminklai – kultūros epochų atspindžiai.								papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Tekstų analizė. Rengimasis pratyboms. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.	
5. Rašytinis XIX a. I pusės tarmių palikimas. Žemaičių (D. Poškos, S. Daukanto), rytų aukštaičių (Antano Strazdo) ir vakarų aukštaičių (A. Tatarės, M. Akelaičio, J. S. Dovydaičio) kūrybos ypatumai.	2			6			8	10	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Tekstų analizė. Rengimasis pratyboms. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.
6. Knygnešystė ir lituanistikos mokslo plėtotė spaudos ir kalbos draudimo laikotarpiu. M. Valančiaus veikla. A. Baranausko ir K. Jauniaus tarmėtyra. A. Baranausko bendrinės kalbos teorija. Polifonetinės rašybos samprata. Kultūrinė, politinė ir kalbinė „Ausros“ ir „Varpo“ reikšmė. Tautinis atgimimas.	2			6			8	10	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Tekstų analizė. Rengimasis pratyboms. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.
7. Lietuvių kalba ir kalbotyra nepriklausomoje Lietuvoje. Istorinės ir normatyvinės kalbotyros pradžia (K. Būga ir J. Jablonskis). Lituanistika Vytauto Didžiojo universitete ir Lituanistikos institute (P. Skardžiaus, A. Salio, P. Joniko veikla, užsienio kalbininkų indėlis į lituanistiką).	2			2			4	8	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Tekstų analizė.

Kalbos ir kalbotyros raida sovietiniu laikotarpiu (simplifikacija, ideologizacija, rusų kalbos iškėlimas). Kalbos kodifikacija ir bendrinės kalbos normų nustatymo kriterijai.									Rengimasis pratyboms. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.
8. Sociokultūrinė tarmių raidos specifika. Žemaičių tarmės (ar kalbos) klausimas. Kalbos standartizacija ir variantiškumas XXI a. Daugiakalbystė Lietuvoje. Prognostiniai kalbos tyrimai sociokultūriniame kontekste.	2						2	4	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomos ir papildomos literatūros (pasirinktinai) studijavimas. Rengimasis pratyboms. Tekstų analizė. Praktinių namų darbų užduočių rengimas.
Savarankiškas žinių sisteminimas ir ruošimasis egzaminui								15	Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas. Paskaitų ir pratybų medžiagos peržiūra.
Konsultacija		2					2		
Egzaminas							2		
Iš viso	16	2		32			52	83	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Kolokviumas	30	Iki 8–9 semestro savaitės	10 klausimų ir praktinių tekstų atpažinimo (kuriam rašto variantui priklauso) ir nagrinėjimo užduočių. Kiekvienas klausimas ir užduotis vertinamas 1 balu. Vertinama taip: 1 balas: puikios žinios ir gebėjimai. Vertinimo lygmuo. 90–100 % teisingų atsakymų. 0,7 balo: geros žinios ir gebėjimai, gali būti neesminių klaidų. Sintezės lygmuo. 70–89 % teisingų atsakymų. 0,5 balo: vidutinės žinios ir gebėjimai, yra klaidų. Analizės lygmuo. 50–69 % teisingų atsakymų. 0,3 balo: žinios ir gebėjimai nesiekia vidutinių, yra (esminių) klaidų. Žinių taikymo lygmuo. 30–49 % teisingų atsakymų.

			0,1 balo: žinios ir gebėjimai dar tenkina minimalius reikalavimus. Daug klaidų. Žinių ir supratimo lygmuo. 10–29 % teisingų atsakymų. 0 balo: netenkinami minimalūs reikalavimai. 0–9 % teisingų atsakymų.
Namų darbai	20	Per semestrą	Namų darbų užduotys vertinamos 10 balų sistema: 100–95 % teisingai atliktų užduočių – 10, 94–85 % – 9, 84–75 % – 8, 74–65 % – 7, 64–55 % – 6, 54–45 % – 5, 44–35% – 4, 34–25 % – 3, 24–15 % – 2, 14–5 % – 1, 4–0 % – 0.
Egzaminas	50	Per sesiją	10 klausimų ir praktinių tekstų atpažinimo (kuriam rašto variantui priklauso) ir nagrinėjimo užduočių. Kiekvienas klausimas ir užduotis vertinamas 1 balu. Vertinama taip: 1 balas: puikios žinios ir gebėjimai. Vertinimo lygmuo. 90–100 % teisingų atsakymų. 0,7 balo: geros žinios ir gebėjimai, gali būti neesminių klaidų. Sintezės lygmuo. 70–89 % teisingų atsakymų. 0,5 balo: vidutinės žinios ir gebėjimai, yra klaidų. Analizės lygmuo. 50–69 % teisingų atsakymų. 0,3 balo: žinios ir gebėjimai nesiekia vidutinių, yra (esminių) klaidų. Žinių taikymo lygmuo. 30–49 % teisingų atsakymų. 0,1 balo: žinios ir gebėjimai dar tenkina minimalius reikalavimus. Daug klaidų. Žinių ir supratimo lygmuo. 10–29 % teisingų atsakymų. 0 balo: netenkinami minimalūs reikalavimai. 0–9 % teisingų atsakymų.

Autorius (-iai)	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Crystal, David	2005	Kalbos mirtis		Vilnius: Tyto alba
Dini, Pietro Umberto	2000	Baltų kalbos: lyginamoji istorija		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
Karaliūnas, Simas	2004–2005	Baltų praeitis istoriniuose šaltiniuose, t. 1–2		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas
Lietuvių kalbos institutas		Senieji raštai (senieji lietuviški šaltiniai internete)		http://seniejirastai.lki.lt/d b.php
Mikulėnienė, Danguolė	2021	Lietuvių kalbos instituto istorija 1: lietuvių kalbos ir kalbotyros institucionalizacija		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Mikulėnienė, Danguolė	2022	Lietuvių kalbos instituto istorija 2: kalbotyros aneksija		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Mikulėnienė, Danguolė	2023	Lietuvių kalbos instituto istorija 3: (ne)aneksuotoji kalbotyra		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Mikulėnienė, Danguolė	2018 2025	Lietuvių tarmėtira: genezė, raida ir paradigminiai lūžiai. D. 1:Ikitarmėtyrinis laikotarpis. Lietuvių tarmėtyros pradžia: tarmių skyrimas, tyrimų perspektyvų užuomazgos ir jų tipai. D. 2: Pregeolingvistinis ir geolingvistinis lietuvių tarmėtyros laikotarpiai. XX a. tarmėtira: tyrimų tipai ir kryptys.		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Palionis, Jonas	1995	Lietuvių rašomosios kalbos istorija		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla
Staliūnas, Darius [sud.]	2004	Raidžių draudimo metai (straipsnių rinkinys)		Vilnius: LII leidykla
Zinkevičius, Zigmas	2008	Mažosios Lietuvos indėlis į lietuvių kultūrą		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
Zinkevičius, Zigmas	1996	Lietuvių kalbos istorija		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla
Papildoma literatūra				
	1999–2025	Archivum Lithuanicum	t. 1–26	Vilnius: Lietuvių kalbos institutas (iki 2015).

				Vilnius: Lietuvos istorijos institutas (nuo 2016).
Blažienė, Grasilda, Morozova, Nadežda, Zabarskaitė, Jolanta [sud.]	2012	<i>Mažoji Lietuva: paribio kultūros tyrimai / Kalbų ir kultūrų sankirtų archyvai 3</i> (straipsnių rinkinys)		Vilnius: Europos kalbų ir kultūrų dialogo tyrėjų asociacija.
Jonikas, Petras	1987	<i>Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje</i>		Čikaga: Lituaniistikos instituto leidykla
Kaunas, Domas, Matijošaitienė, Audronė	2011	„Auszros“ archyvas. <i>Martyno Jankaus rinkinys</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Mikulėnienė, Danguolė [sud.]	2012	<i>Knygnešys, leidėjas, publicistas Petras Mikolainis (1868–1934) laiškuose ir atsiminimuose / Kalbų ir kultūrų sankirtų archyvai 2</i>		Vilnius: Europos kalbų ir kultūrų dialogo tyrėjų asociacija
Poliakovas, Olegas	2008	<i>Pasaulis ir lietuvių kalba</i>		Vilnius: Enciklopedija
Pupkis, Aldonas	2010	<i>Lietuvių kalbos normintojai ir puoselėtojai</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras
Ramonienė, Meilutė, Gudavičienė, Eglė, Hilbig, Inga, Jakaitė–Bulbukienė, Kristina, Vilkienė, Loreta.	2022	<i>Sociolinguistinė Lietuvos panorama. Gyventojų nuostatos ir kalbinis elgesys.</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Ricento, Thomas (eds.)	2006	<i>Language Policy and National Identity / Language Policy. Theory and Method /</i>		Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
Algirdas Sabaliauskas	1979–1982 2012	<i>Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija</i>	t. 1–2 t. 3	Vilnius: Mokslas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Giedrius Subačius	1998	<i>Žemaičių bendrinės kalbos idėjos / XIX amžiaus pradžia</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas
Venckienė, Jurgita.	2022	<i>Petras Avižonis. Lietuviška gramatikėlė (1898–1899)</i>		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Zinkevičius, Zigmantas	1984–1994	<i>Lietuvių kalbos istorija</i> , t. 1–6		Vilnius: Mokslas

Zinkevičius, Zigmas	2000	<i>Lietuviški poteriai</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
------------------------	------	----------------------------	--	---

PASTABA: Į literatūros sąrašą rekomenduojama įtraukti atviruosius mokymosi išteklius

